

Силабус
навчальної дисципліни
Методика навчання фізкультурної
освітньої галузі
2025–2026 навчальний рік

Освітньо-професійні програми *Початкова освіта*.
Спеціальність 013 *Початкова освіта*
Галузь знань 01 *Освіта/Педагогіка*
Рівень вищої освіти *перший*

1. Контактна інформація викладача

Викладачка	кандидатка педагогічних наук, доцентка катедри педагогіки Анжеліка ЛЕСИК асистентка катедри педагогіки Карина КОВАЛЬ
Посилання на сайт	https://bdpu.org.ua/tolkachova/ https://bdpu.org.ua/koval-karyna-valentynivna/
Контактний тел.	+380502448396 +380507749144
Е-mail викладачки:	as_lesyk@ukr.net karinka.koval1307@gmail.com
Графік консультацій	відповідно до графіку індивідуальних консультацій (за попередньою домовленістю),

2. Опис навчальної дисципліни

Обсяг навчальної дисципліни на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна та індивідуальна робота	Звітність
3/90	16	14	60	залік

Семестр: осінній.

Мова навчання: українська.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова.

Ключові слова: фізична культура, урок, освіта, навчання, зміст освіти, принципи і правила, методи та засоби, форми й системи навчання, контроль, планування, розклад, моніторинг навчальних досягнень, технології навчання.

Предмет навчальної дисципліни: оволодіння та вдосконалення теоретичних знань з основ теорії та сучасних систем фізичного виховання, методичних навичок у проведенні занять і доступних видів спортивних заходів, ознайомлення з особливостями фізичного виховання дітей.

Метою навчальної дисципліни є здійснення теоретичної та практичної підготовки студентів у набутті вмінь і навичок для самостійної і організаційної роботи з фізичного виховання із здобувачами початкової освіти.

Основні компетентності та результати навчання згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

Програмні компетентності		Програмні результати навчання (за стандартом)
загальні	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ПРН 1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.
	ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПРН 2. Управляти складною професійною діяльністю та проектами в умовах початкової школи, виробляти та ухвалювати рішення в непередбачуваних робочих та навчальних контекстах ПРН 3. Критично оцінювати достовірність та надійність інформаційних джерел, дотримуватися юридичних і етичних вимог щодо використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у перебігу педагогічної діяльності в початковій школі.
	ЗК 3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.	ПРН 6. Інтегрувати та використовувати академічні предметні знання як основу змісту освітніх галузей Державного стандарту

	ЗК 5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми	початкової освіти (мовнолітературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і
фахові	ФК 2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.	здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної) та трансформувати їх у різні форми.
	ФК 5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.	ПРН 7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.
	ФК 10. Здатність до професійно-педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі з різними категоріями дітей з особливими освітніми потребами.	ПРН 8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

3. Перелік тем навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Забезпечення якості реалізації фізкультурної освітньої галузі в початковій школі: нормативно-правовий аспект

Типові освітні програми з фізичної культури для учнів початкової школи. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів початкової освіти з фізкультурної освітньої галузі. Правила безпеки на уроках фізичної культури для здобувачів початкової освіти. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти. Актуальні проблеми та стратегії розвитку фізичної культури учнів початкової школи.

Тема 2. Урок як основна форма організації навчання фізичній культурі здобувачів початкової освіти

Концептуальні підходи до формування змісту і структури уроку. Сучасні погляди на формування змісту і структури уроків фізичної культури. Правила скорочення термінології під час розробки уроків. Принципи реалізації фізкультурної освітньої галузі. Класифікація методів фізичного виховання.

Змістовий модуль 2.

Тема 3. Формування способів рухової діяльності здобувачів початкової освіти

Загальні підходи до визначення понять «рухова навичка» та «рухове вміння». Етапи формування рухової навички: розучування вправи, поглиблене розучування руху, закріплення рухової дії. Методика розучування організуючих вправ. Оволодіння навичкою пересування: різновиди ходьби та бігові вправи. Ознайомлення з вправами для формування культури рухів.

Тема 4. Методика розвитку фізичних якостей здобувачів початкової освіти на уроках фізичної культури

Вікові особливості дітей молодшого шкільного віку: фізіологічний аспект. Розвиток фізичних якостей здобувачів початкової освіти: швидкість, як здатність реагування на подразники; спритність та координаційні здібності; витривалість; гнучкість; сила: зовнішній опір та протидія;

Змістовий модуль 3.

Тема 5. Особливості застосування рухливих ігор: естафет, елементів спортивних змагань та ігор для активного відпочинку

Загальні підходи до визначення понять «гра», «рухова гра», «сюжет гри», «правила гри», «ігровий метод». Класифікація ігор, що застосовуються на уроках фізичного виховання в початковій школі. Методологія організації ігрової діяльності молодших школярів. Характеристика рухливих ігор.

Тема 6. Реалізація фізкультурної освітньої галузі в умовах змішаного та дистанційного навчання

Організація дистанційного та змішаного навчання фізичній культурі в НУШ. Особливості синхронного та асинхронного режиму навчання. Онлайн-платформи для організації уроків фізичної культури. Створення та використання дидактичного інструментарію для учнів початкових класів на уроках фізичної культури.

Тема 7–8. Контроль та оцінювання освітніх досягнень здобувачів початкової освіти на уроках фізичної культури

Формувальне оцінювання як невід’ємна частина освітнього процесу. Особливості поточного оцінювання здобувачів початкової освіти. Компоненти підсумкового оцінювання на уроках фізичної культури. Способи здійснення поточного та підсумкового контролю.

4. Політика навчальної дисципліни

Політика щодо відвідування навчальних занять. Відвідування навчальних занять (лекційних і практичних занять), контрольного заходу (заліку) є обов’язковим. За об’єктивних обставин навчання може здійснюватися в онлайн режимі.

Політика щодо пропусків навчальних занять. У разі пропуску навчальних занять із поважних причин здобувач має право їх відпрацювати за графіком консультацій (подати конспект лекції; навчальні й контрольні завдання, передбачені тематичними планами практичних занять).

Політика щодо підготовки здобувачів до практичних занять. Підготовка до практичних занять включає: ознайомлення із силабусом і робочою програмою навчальної дисципліни, тематичними планами практичних занять; опрацювання матеріалів лекцій, підручників, посібників, монографій, законодавчих і нормативних документів та інших рекомендованих джерел; написання плану (стислого конспекту) відповідей на питання для обговорення, виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи.

Політика щодо використання телефонів та інших електронних пристроїв. Під час проведення навчальних занять електронні пристрої мають перебувати в безшумному режимі роботи. Користування електронними пристроями в цілях, не пов’язаних із навчанням, є неприпустимим.

Політика дотримання академічної доброчесності полягає в дотриманні норм «Положення про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті» (<http://bdpu.org/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-sayt.pdf>): самостійно виконувати навчальні і контрольні завдання; посилалися на джерела інформації в разі використання ідей, тверджень, відомостей; надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, джерела інформації.

Підготовка завдань самостійної та індивідуально-дослідної роботи здійснюється у письмовому або електронному (розміщення файлів на платформі Moodle) вигляді та передбачає усне обговорення питань протягом семінарського заняття з теми або під час індивідуальної/групової консультації. Роботи, які виконано не в повному обсязі або оформлено без дотримання вимог, повертаються здобувачеві на доопрацювання. Повторно здати роботу на перевірку необхідно не пізніше, ніж через тиждень після проведення заняття з відповідної теми (письмово/в електронному вигляді на платформі Moodle).

В умовах дистанційного навчання лекційні, семінарські заняття проводитимуться в онлайн-режимі у визначений розкладом час. Самостійні та індивідуально-дослідні роботи надсилаються на оцінювання через систему Moodle у визначений політикою курсу термін. Консультації здобувачів проводитимуться згідно з визначеним графіком.

Результати навчання, отримані здобувачами вищої освіти у неформальній чи інформальній освіті, визнаються згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в БДПУ (<https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2023/10/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-v-BDPU.pdf>) та Положенням про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у БДПУ (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/kryter_ocin_2021.pdf).

5. Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність

Сервісні програмні засоби загального призначення (персональний комп'ютер, загальновживані комп'ютерні програми й операційні системи, програмні засоби для контролю і вимірювання знань, умінь і навичок студентів); електронні бази даних (електронні енциклопедії, підручники, посібники, довідники та словники; бібліотеки електронної наочності); наочність (мультимедійні презентації, навчальні фільми).

6. Схема оцінювання:

Змістовий модуль	Тема	Поточне оцінювання				Оцінка за тему	Практико-орієнтований проєкт	Сума
		Практичне завдання	Самостійна робота	Творче завдання	Індивідуальне завдання			
ЗМ 1	T1	3	3	3	3	12	16	100
	T2	3	3	3	3	12		
ЗМ 2	T3	3	3	3	3	12		
	T4	3	3	3	3	12		
ЗМ 3	T5	3	3	3	3	12		
	T6	3	3	3	3	12		
	T7-8	3	3	3	3	12		

7. Список рекомендованих джерел:

1.Бондарчук Н. Я., Чернов В. Д., Тимочко О. І. Методичні аспекти організації і проведення рольових рухливих ігор на заняттях з фізичної культури в початковій школі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2021. Вип. 1 (48). С. 44–47.

2.Васкан І. Г. Специфіка змісту уроків у системі адаптивної фізичної культури в ЗЗСО. *Олімпійський та паралімпійський спорт*. Вип. 1. 2024. С. 39–42.

3. Васьківська Г. О. Методи навчання. Енциклопедія освіти / НАПН України; гол. ред. В. Г. Кремень. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ : Юрінком Інтер, 2021. С. 546–547.
4. Дворніченко О. Освітня галузь “Фізична культура”. *Педагогічні обрії*. 2023. № 2(125). С. 88–91.
5. Дуткевич-Іванська Ю. В., Русин Л. П., Сабадош М. В. Особливості фізичного розвитку дітей молодшого шкільного віку. *України. Здоров’я нації*. 2022. № 1 (67). С. 46–50.
6. Жуковський Є. І., Жуковська М. О. Удосконалення навчального процесу з фізичного виховання школярів молодшого віку засобами фітнесу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2024. Вип. 3 (175). С. 88–92.
7. Забіяко Ю. О. Дистанційне навчання фізичній культурі в умовах воєнного стану. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 2 (160). 2023. С. 114–118.
8. Загоруйко Н. П. Підготовка вчителя до проведення рухливих ігор у початковій школі. *Академічні візії*. 2023. Вип. 25. С. 1–7.
9. Калашник Д. С., Журавльова І. М., Аксьонов В. В., Калинин К. Є. Особливості організації освітнього процесу на уроках фізичної культури в закладах загальної середньої освіти в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 10(28). С. 289–301.
10. Кашуба А., Ковальський В., Панчук А., Панчук І. Компетентність учителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи. *Інноватика у вихованні*. 2023. Вип. 18. С. 186–196.
11. Коваль К. В., Лесик А. С. Використання інноваційних методів навчання в системі розвитку фізичних якостей здобувачів початкової освіти. *Перспективи та інновації науки*. 2024. № 5 (39) С. 315–325.
12. Козіброцький С. П., Северіна Л. Є., Денисенко Н. Г., Захожа Н. Я., Захожий В. В. Педагогічні мови розвитку рухових умінь і навичок молодших школярів в

позакласній ігровій діяльності. *Перспективи та інновації науки*. № 4 (22). 2023. С. 138–150.

13.Кошура А. В., Бамбурак В. Б., Горюк П. І., Молдован А. Д. Формування потреби в уроках фізичної культури для учнів молодшого шкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 22. Т. 4. 2020. С. 21–24.

14.Кравченко Т. П. Використання нетрадиційних засобів у фізичному вихованні молодших школярів. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 3К (131). 2021. С. 203–208.

15.Кукурудзяк А., Байдюк М. Урок фізичної культури в умовах онлайн навчання. *Педагогічні науки*. 2023. № 81. С. 18–21.

16.Курнишев Ю., Мосейчук Ю. Реалізація принципу свідомості і активності на уроках фізичної культури учнів ЗЗСО. *Physical Culture And Sport: Scientific Perspective*. 2023. №4. 94–99.

17.Литвиненко О., Череповська Г. Проблеми дистанційного навчання з фізичної культури в закладах загальної середньої освіти та шляхи їх вирішення. *Вересень*. № 3 (94). 2022. С. 56–64.

18.Марченко О. Ю., Холодова О. С. Дослідження фізичної підготовленості учнів молодшого шкільного віку в умовах воєнного стану. *Спортивна медицина, фізична терапія та ерготерапія*. № 1. 2023. С. 70–74.

19.Методичний путівник Нової української школи : фізична культура : збірник методичних матеріалів / за заг. ред. О. А. Качана. Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2021. 62 с.

20.Мосійчук Л. В. Формування систем тренувальних завдань для комплексного розвитку фізичних якостей у дітей молодшого шкільного віку. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2021. Вип. 12 (144). С. 95–100.

21.Москаленко Н., Сидорчук Т., Кошелева О., Демідова О. Сучасні аспекти викладання уроку фізичної культури. *Sport Science Spectrum*. 2024. № 1. С. 90–96.

22.Несен О. О., Козлов А. В. Фізичне виховання з методикою навчання у закладах початкової освіти: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету початкового навчання Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2023. 191 с.

23.Нестерчук Н. Є., Сидорчук І. О., Зарічнюк І. Р., Чоповський Д. П. Розвиток координаційних здібностей дітей молодшого шкільного віку. *Rehabilitation & Recreation*. 2022. № 13. С. 121–125.

24.Ніколаєва С. В. Методика навчання порядковим та загальнорозвивальним вправам на уроках фізичної культури у початковій школі : методичні рекомендації для вчителів фізичної культури. Харків : НУА, 2021. Вип. 3. 24 с.

25.Нова українська школа: методика навчання фізичної культури у 1–4 класах закл. заг. сер. освіти : навчально-методичний посібник / А. А. Боляк, Г. А. Коломосьць, А. А. Ребрина, Н. Л. Боляк. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 160 с.

26.Нова українська школа: організація дистанційного і змішаного навчання у початковій школі : навч.-метод. посіб. / О. О. Трипольська, О. А. Блізнякова, О. В. Вовк та ін. Харків : Ранок, 2021. 208 с.

27.Нова українська школа: теорія і практика формувального оцінювання у 3–4 класах закладів загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / О. Фідкевич, Н. Богданець-Білоskalенко. Київ : Генеза, 2020. 96 с.

28.Онлайн-безпека учасників освітнього процесу в умовах дистанційного і змішаного навчання : навч.-метод. посіб. / С. О. Доценко, В. В. Ворожбіт-Горбатюк, Т. М. Собченко. Харків : Ранок, 2021. 192 с.

29.Онлайн-курс «Оцінювання без знецінювання». URL: <https://study.ed-era.com/uk/courses/course/410> (дата звернення : 11.08.2024).

30. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/GRYF_Metodychni_rekomendatsii-_dystantsiy-na_osvita_razvoroty.pdf (дата звернення : 11.08.2024).

31. Поліщук Н., Ільченко С. Формування здорового способу життя у молодших школярів на уроках фізичної культури. *Наука і техніка сьогодні*. № 7 (21). 2023. С. 424–433.

32. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 06 жовтня 2020 року № 87-2018-п. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text> (дата звернення : 11.08.2024).

33. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : Наказ міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2024 року № z0703-13. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення : 11.08.2024).

34. Про затвердження Санітарного регламенту для закладів загальної середньої освіти : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року № 2205. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1111-20#Text> (дата звернення : 10.08.2024).

35. Про освіту : Закон України від 27 червня 2024 року № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення : 11.08.2024).

36. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 24 березня 2024 року № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення : 11.08.2024).

37. Рухливі ігри та естафети з методикою викладання : навч.-метод. посіб. / уклад.: С. П. Дудіцька, А. М. Медвідь, А. П. Царик. Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Рута, 2020. 227 с.

38. Руховий розвиток школярів різних вікових груп : наукове видання / за наук. ред. М. О. Носка. Чернігів : Десна Поліграф. 2020. 408 с.

39. Северіна Л. Є., Козіброцький С. П., Ковальчук В. В. Використання нетрадиційних видів гімнастики на уроках фізичної культури у початковій школі. *Академічні студії. Серія «Педагогіка»*. 2022. Вип. 4. С. 190–194.

40. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/sites/1/Docs%20Kampania%20Priyom%2024/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> (дата звернення : 10.08.2024).

41. Танасійчук Ю. М. Проблеми та перспективи фізичного виховання в українських школах: аналіз сучасного стану та напрями розвитку. *Педагогічна академія*. 2024. № 3.

42. Теорія і методика фізичного виховання : основи спеціальної термінології у фізичному вихованні : навчальний посібник / А. М. Гурєєва, О. Є. Черненко, Е. Ю. Дорошенко. Запоріжжя : ЗДМУ. 2020. 78 с.

43. Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник у 2-х частинах / С. О. Черненко. Краматорськ : ДДМА, 2021. Ч. 1. 215 с.

44. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 1–2 клас : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 серпня 2022 року № 743–22. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Savchenko.pdf> (дата звернення : 10.08.2024).

45. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3–4 клас : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 серпня 2022 року № 743–22. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf> (дата звернення : 10.08.2024).

46. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 3–4 клас : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 серпня 2022 року № 743–22. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>

klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf
(дата звернення : 10.08.2024).

47. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р. Б. 1–2 клас : Наказ Міністерства освіти і науки України від 12 серпня 2022 року № 743–22. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.1-2.Shyyan.pdf>
(дата звернення : 10.08.2024).

48. Фізична культура 4 клас 1 семестр : посібник / Г. С. Ільницька. Харків : ВГ «Основа», 2021. 119 с. URL : <https://znayshov.com/FR/9745/415.pdf> (дата звернення : 10.08.2024).

49. Цікава фізкультура в закладах загальної середньої освіти : навчально-методичний посібник / О. А. Качан, В. М. Пристинський, Г. А. Коломоєць, О. М. Онішкевич. Слов'янськ : ДДПУ, 2022. 163 с.

50. Череповська Г., Костюченко Ю., Данилов В. Використання ігрових технологій на уроках фізичної культури в початковій школі. *Вересень*. 2023. № 3 (98). С. 33–47.

51. Шевченко О. В., Мельнік А. О. Формування оздоровчих компетентностей учнів початкової школи засобами фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2022. Вип. 3К (147). С. 461–465.

52. Шевчук О. П., Белікова Н. О. Розвиток ключових компетентностей НУШ засобами ігрової діяльності у початковій школі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2023. Вип. 12 (172). С. 182–186.

53. Ярмошук О. О., Василюк В. М., Григорович О. С. Формувальне оцінювання результатів навчання учнів на уроках фізичної культури в Новій українській школі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Вип. 6 (166). 2023. С. 192–197.с